

MAHALLİ İDARELER MALİYESİNİN İSLÂHI HAKKINDA GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELER

Orhan GÜRELİ

Maliye Bakanlığı
Baş Hesap Uzmanı

- I — G İ R İ Ş .
- II — MAHALLİ İDARELER MALİYESİNİN MAHİYETİ VE ÖNEMİ.
- III — BELEDİYELER MALİYESİNİN BUGÜNKÜ DURUMU.
1. Belediyeler Maliyesinin gider cephesi.
 2. Belediyeler Maliyesinin gelir cephesi.
- IV — BELEDİYE GELİRLERİ SİSTEMİNİN TENKİDİ.
1. Genel görüşler.
 2. Yeni tasarıdaki bazı mükellefiyetler hakkında görüşler.
- V — MAHALLİ İDARELER VE BELEDİYELER MALİYESİNİN İSLAHI HAKKINDA ALINMASI GEREKLİ TEDBİRLER.
1. Mahallî İdareler Maliyesinin malî tevzin prensibi içinde islahı.
 2. Yeni bir Belediye vergi ve harçları nizamının kodifiye edilmesi.
 3. Belediye hizmetlerinin yeniden tesbiti.
 4. Belediye iktisadî işletmelerinin organizasyonu.
 5. Emlâk vergisi.
 6. Vergi tatbikatının islahı.
- VI — S O N U Ç .

I — G İ R İ Ş

Bu konuşmamızda Mahallî İdareler Maliyesi mevzuunun nazari ve sistematik bir etüdünün yapılması hedefi güdülmemektedir.

Bu cihet ayrı bir konferans mevzuu olarak ele alınacak mahiyet ve değerde olmakla beraber, bizim ihtisasımızın da dışında kalmaktadır.

Burada, daha ziyade Belediyeler Maliyesinin bugünkü manzurasını mümkün olduğu kadar kısa bir tarzda belirtmeğe ve mevcut sistemin, tenkidini yapmağa çalışacağız.

Nihayet Belediyeler Maliyesinin islahı konusunda nasıl bir yol tutulması gerektiği hakkındaki görüş ve düşüncelerimizi ortaya koyacağız.

Bu münasebetle, bu konuda bugün yapılmakta olan çalışmalarını da belirtmiş olacağız.

Her şeyden önce şu ciheti bilhassa ifade etmeliyim ki, bu konuşmada ileri sürülecek fikirler, bu mevzuda yapılmış çalışmaların tarafımızdan bir sistem içinde derlenmesinden ibarettir.

II — MAHALLİ İDARELER MALİYESİNİN MAHIYETİ VE ÖNEMİ

Bilindiği gibi, Devlet, merkezî idare ve mahallî idarelerin bir yekûnu olarak tecellî eder.

Merkezî idare memleketin genel mahiyetteki malî ihtiyaçlarını tanzim eder ki bunlar kamu hizmetleri kavramı içinde mütalâa edilir.

Memleketin hukuk düzeninin tanıdığı ve çerçevelediği ölçüde, mahallî idarelere tanınmış olan yetkiler ve görevler içinde kalan hizmetlerin ifası da «Mahallî İdareler Maliyesi» müessesesi ve mefhumunu meydana çıkarmaktadır.

Bu hususta, daha evvel de arz ettiğim gibi, tarifin nazarî ve sistematik bir etüdüne girmekten kaçınıyorum. Burada, bu mefhumdan geniş hatları itibarile neyi kasdettiğimizi açıklamış olduk.

Mahallî İdareler Maliyesinin önemi, her memlekette o memleketin hukuk nizamı ile sıkı sıkıya ilgilidir.

Merkeziyet, ademî merkeziyet meseleleri, federatif idare sistemleri ve memleketlerin sosyal ve ekonomik bünyeleri, mahallî idareler Maliyesinin, Âmme Maliyesi içindeki yerini ve önemini tayin eden en esaslı faktörlerdendir.

Modern Devlet telâkkileri muvacehesinde kamu hizmetleri mahiyetlerini değiştirir ve muhtevalarını genişletirken, âmme masrafları da buna muvazi olarak hızlı bir artış seyri takip etmekte, bu gidış içinde mahallî hizmetler deruhde etmiş olan mahallî idarelerin, bilhassa belediyelerin giderleri de eski devirlerle kıyas edilemeyecek bir nisbette artmakta ve önem kazanmaktadır.

Bu artışta, şehirleşme hareketlerinin hızlanması ve genişlemesi, şehirlerde yaşayan halkın sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaç-

larının artması, şehirlerin modern icaplara göre yeniden tanzimini gerektiren Urbanizm hareketleri geniş ölçüde âmil olmaktadır.

Böylece, Devlet giderleri nisbetinde olmamakla beraber, mahallî giderlerdeki artış, mahallî finansa, âmme finansı içinde önemli bir yer ayrılmasını intac etmektedir.

III — BELEDİYELER MALİYESİNİN BUGÜNKÜ DURUMU

Mahallî İdareler Maliyesi konusu içinde Belediyeler Maliyesini, önemi ve konuşmamızın esasını teşkil etmesi bakımından ayırmak suretile mütalâa etmekte fayda görmekteyiz.

Belediyeler Maliyesi, malûm olduğu üzere gider ve gelir yönleriyle ayrı ayrı mütalâa olunabilir.

Bugünkü durumun izahı sırasında da bu iki ciheti ayrı ayrı göz önünde bulundurmak doğru olur.

1. Belediyeler Maliyesinin Gider Cephesi :

Belediyeler Maliyesinin gider cephesini masraflar ve hizmetler cephesi olarak ele almalıdır.

Belediyelerin yapmakla görevli buldukları hizmetler pek çeşitli olup bunlar esas itibarile, 1930 yılında neşredilen 1580 sayılı (Belediye Kanununun) nda gösterilmiştir.

Belediye Kanununun 15 inci maddesinin umumî hükmü şöyledir: «Belediyelerin kanunlar ve nizamnamelerle muayyen hukuku, buna mukabil beldenin ve belde halkının sıhhat, selâmet ve refahını temin, intizamını halelden vikaye maksadile yapacağı vazifeleri vardır.

Bu vazifeler aşağıda yazılanlarla, ayrıca kanun ve nizamname ve talimatnamelerle muayyen hususlardır:»

Bu maddede Belediyelerin hizmetleri olarak gösterilen vazifeler 76 fıkra halinde sıralanmıştır.

Aynı kanunun 19 uncu maddesinde 10 fıkra ve tali fıkralarla belirtilen «Belediyelerin hakları, selâhiyetleri ve imtiyazları» da, büyük bir çoğunluğu itibarile belediye hizmetleri ve vazifeleri arasında mütalâa olunabilir.

Bunların dışında belediyelerin bir mahallî idare olarak yapmakla mükellef bulunduğu bürokratik hizmetleri de unutmamak lâzımdır.

Kanunların, ve tüzüklerin belediyelere tahmil ettiği hizmetleri de ayrı ayrı mütalâa ettiğimiz zaman belediyelerin mahallî hizmet olarak neler yapmak mecburiyeti altında bulunduğunu görmek mümkün olur.

Bu hizmetleri, bugünün hukuk nizamı, sosyal ve ekonomik şartları muvacehesinde tahlile tabi tuttuğumuz zaman, belediye finansının bugün içinde bulunduğu güçlüklerin kaynağı hakkında berrak ve açık bir fikir sahibi olunabileceği kanaatindeyiz.

Gerek iktisat politikası, gerek sosyal politika, gerekse iktisadî işletmecilik prensipleri bakımından, merkezî veya büyük işletmeler halinde idare edilmeleri gereken bir çok faaliyetlerin, belediyelerin ihtisastan ve finansman imkânlarından mahrum zayıf omuzlarında bırakılmış olması, bu konuda en önemli müşahedemiz olacaktır.

Hele plân esprisi ve politikası karşısında bu faaliyetlerin belediyelerin imkânları ile yürütülmek istenmesi düşüncesinin mesnetleri kolay anlaşılammaktadır.

Bu konuya ileride yeniden temas olunarak, belediyelerin hizmetlerinin bugünün icaplarına uygun bir tarzda revizyona tâbi tutulması fikri ileri sürülecektir.

2. Belediyeler Malivesinin Gelir Cephesi :

Bugünkü belediye gelirleri sistemimiz esas itibarile (Belediye Gelirleri Kanunu) ile (Belediye Kanunu) na istinat etmektedir. Bunları belediyelerin iktisadî işletmelerine ait kanunlarla bazı gelir kaynaklarını belediyelere tahsis eden kanunlar tamamlamaktadır.

Belediyelere, Belediye Gelirleri Kanunu ile 44, Belediye Kanunu ile de 15 kaynaktan gelir elde etme yetkisi verilmiştir. Böylece diğer kanunlarla birlikte belediyelerin gelir elde ettikleri kaynakların yekûnu 80 i bulmaktadır.

Bu gelir kaynakları arasında, Belediye Gelirleri Kanunu en önemli yeri işgal etmektedir.

Bu kanun 1948 yılından beri tatbik edilmekte olup 1340 tarihli ve 423 sayılı (Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu)nu istihlâf etmiştir.

Belediye Gelirleri Kanununun genel hatları itibarile yapısı şöyledir :

I. Bölüm : *Belediye vasıtasıyla tahsil edilmeyen gelirlerden belediye payları :*

- Gelir vergisinden belediye payı,
- Kurumlar vergisinden belediye payı,
- Tekel maddeleri safi gelirinden belediye payı,
- Gümrük vergisinden belediye payı,
- Bina vergisinden belediye payı.

II. Bölüm : *İşletme gelirlerinden Belediye payları :*

- Elektrik ve Havagazından belediye payı,
- Telefon konuşma ve abone ücretlerinden belediye payı,
- Temizleme aydınlatma resmi,
- Hayvan kesim ücreti ve resmi
- Et taşıma ücreti,
- Balıkxane ücreti,
- Nakil vasıtaları bilet bedellerinden belediye payı.

III. Bölüm : *Harcamalara iştirak payları :*

- Yol, lâğım, su tesislerinin masraflarına iştirak payı,
- Harita ve imar masraflarına iştirak payı,
- Yangından korunma masraflarına sigorta kampanyalarının iştirak payı.

IV. Bölüm : *Belediye aracı ile tahsil olunan gelirler :*

- Değerleme resmi,
- Nakil vasıtaları numara resmi,
- Deniz nakil vasıtaları resmi,
- Liman işgal resmi,
- İskele ve rıhtımlardan alınacak geçiş resmi,
- İlân ve reklâm resmi,
- Ölçü ve tartı âletlerinden alınacak muayene resmi,
- Kantar resmi,
- Hayvan alım - satım resmi,
- Tellâllık resmi,
- Eğlence yerleri açılmasına ait ruhsat harcı,
- Eğlence resmi,
- Yer işgal resmi,
- Kazan ve motörlerden alınacak resim,

- Akaryakıt resmi,
- Akaryakıt depo ücreti,
- Kaynak suları resmi,
- Yapı ruhsat ve denetleme harcı,

V. Bölüm : *Tahsili isteğe bağlı gelirler :*

- Süs köpekleri resmi,
- Tente, siper ve saçak resmi,
- Fennî vasıtalarla yapılacak temizlemelerden alınacak ücret.

VI. Bölüm : *Türlü gelirler :*

- Kiralamalara ait sözleşme resmi,
- İmtiyazlı şirketlerden alınan menfaat hisseleri,
- Belediye Kanunu ile diğer hususî kanunlara atıf yapılmak suretile tahsil edilen çeşitli resim, harç ve ücretler.

VII. Bölüm : *Tahsil usulüne ait hükümler :*

VIII. Bölüm : *Türlü hükümler :*

Bunlara aşağıda isimleri gösterilen ve sadece isimlerinden dahi mahiyetleri hakkında bir fikir edinilebilecek gelir kaynaklarını da ilâve edelim :

- Oyun âlet ve vasıtalarından alınacak resim,
- Umuma mahsus yerleri açma ruhsat harcı,
- Yapı kullanma izni,
- İfraz ve tevhit kararı harcı,
- Hafta tatili ruhsat harcı,
- Haller varidatı,
- Zührevî hastalıklarla mücadele varidatı,
- Mezar yer bedeli,
- Ücretli cenazeler varidatı,
- Numerotaj bedeli,
- Bahar ve çiçek bayramı, festival, sergi ve eğlenceler varidatı,
- Köprüler resminden belediye payı,
- Kayıt ve suret harçları,

- Baca bedeli,
- Otobüs işletme hakkı,
- Asker ailelerine yardım.

İç İşleri Bakanlığınca hazırlanıp Hükûmete sevkedilen tasarı ise ana yapısı itibarile şöyledir :

Birinci Kısım : Devlet yardımları.

1. Devlet genel yardımı
2. Devlet özel yardımları

İkinci Kısım : Vergiler.

1. Taşınmaz mallarla ilgili vergiler:
 - a. Bina vergisi
 - b. Arazi ve arsa vergileri
 - c. Değer artışı vergisi
2. Oturma vergileri:
 - a. Konut vergisi
 - b. Geçici oturma vergisi
 - c. İşyeri vergisi
3. Taşıt araçları ile ilgili vergiler:
 - a. Motorlu kara taşıtları çalışma vergisi
 - b. Küçük su araçları ulaştırma vergisi
4. Diğer vergiler:
 - a. Eğlence vergileri
 - b. İlân ve reklâm vergileri
 - c. Müsterek bahis vergileri
 - d. Resmî yüklenme vergileri

Üçüncü Kısım : Resimler.

1. Gıda maddeleri ile ilgili resimler:
 - a. Toptancı halleri resimleri
 - b. Hayvan kesim ve et taşıma resimleri

2. İşgalden doğan resimler:
 - a. Yer işgal resmi
 - b. Su işgal resmi
3. Diğer resimler:
 - a. Hayvan alım satım resmi
 - b. Akaryakıt veya gaz yakıt depo resmi
 - c. Kanal resmi

Dördüncü Kısım : Harçlar.

1. İmar mevzuatına göre yapılacak işlemlerden alınacak harçlar
2. Halk sağlığını ilgilendirip Belediyelerce ifa edilecek işlemlerden alınacak harçlar
3. Fennî, sınaî veya ziraf incelemeleri gerektirecek işlemlerden alınacak harçlar
4. Ekonomik bir faaliyet için girişilecek işlemlerden alınacak harçlar
5. Trafik işlemlerinden alınacak harçlar
6. Çalışma müsaadesi verilmesi hallerinde ifası icap edecek işlemlerden alınacak harçlar
7. Kayıt ve örnek verme işlemlerinden alınacak harçlar

Beşinci Kısım : Beledî Haklar.

1. Elektrik, havagazi ve gaz yakıtlarla ilgili beledî haklar
2. Târifeleri belli taşıt araçları ve Banliyö hatları bilet bedelleri ile ilgili beledî haklar
3. Telefon abone ve konuşma ücretleriyle ilgili beledî haklar
4. İskele ve rıhtımlardan alınacak geçiş ücretleriyle ilgili beledî haklar

Altıncı Kısım : Giderlere Katılma Karşılıkları.

1. Beledî hizmetlerden doğan giderlere katılma karşılıkları
2. Yangından korunma giderlerine sigorta şirketlerinin katılma karşılıkları.

Yedinci Kısım : Ücretler.

1. Yapılan hizmetler dolayısıyla alınacak ücretler:
(Genel hizmet ücretleri)
2. Müessese veya işletmeler ücretleri.

Sekizinci Kısım : Diğer gelirler.

1. Belediye payları
2. Fuhuşla mücadele gelirleri
3. Numaralama gelirleri
4. Ekmeklik un zamları
5. Çeşitli gelirler.

Ana hatlarının verdiği intibadan da anlaşıldığı üzere, bu tasarı, Belediye Gelirleri Kanununa, bazı yeni gelir kaynakları ilâve etmekten başka bir yenilik getirmemektedir.

IV — BELEDİYE GELİRLERİ SİSTEMİNİN TENKİDİ

1. Genel Görüşler :

Belediye gelir sistemimizin tenkidi konusundaki görüşlerimiz aşağıdaki noktalar etrafında toplanmaktadır.

Evvellâ Belediye Gelirleri Kanunu hakkında pek umumî bir şekilde ana çizgiler itibarile görüşlerimizi belirttikten sonra, bugünkü sistemin de tenkidini geniş şekilde içine alacak surette, yeni teklif edilen tasarı hakkındaki görüşlerimizi ifade edeceğiz.

Türkiye'de 1949 da başlanılan malî reform hareketi ile vergiciliğimiz modern ve müsbet bir sahaya intikal etmiştir. Ancak mahalli vergiciliğimiz bu şumullü reform hareketinin dışında kalmış, bu yüzden de Devlet ve Belediye vergi sistemleri arasında malî tevzin nizamı içinde organik bir münasebet ve koordinasyon tesisine imkân bulunamamıştır.

Belediye Gelirleri Kanunu, kuruluşu itibarile ilmî ve metodik bir tertip ve tasniften mahrumdur.

Bu kanun bir bakımdan bütün belediye gelirlerini içinde toplan bir kod olarak telâkki edilebilirse de, belediye gelir sistemimizin

bu kanundan başka daha 20 ye yakın kanunla irtibatlı bulunması bu görüşün de yerinde olmadığı neticesini doğurur.

Kaldı ki, muhtelif gelir kaynaklarının bir kanun içinde toplanmasının, bir kod, yahut sistematik bir kodifikasyon olduğunu iddia etmek de kolay değildir.

Diğer taraftan Belediye Gelirleri Kanunu malî terminoloji bakımından da tam bir vüzuhsuzluk ve karışıklık içindedir.

Kanunda pay, iştirak, vergi, resim, harç, ücret, kira mefhumları ilmî bir mesnede dayanmaksızın gelişi güzel kullanılmış ve birbirine karıştırılmıştır.

Belediye gelirleri sistemimizin tenkide şayan cihetlerinden biri de, bu manzumeye dahil bulunan vergi ve harçların çokluğu ve dağınıklığıdır. Belediye Gelirleri Kanunundaki çeşitli vergi ve harçların miktarının sübvansiyon mahiyetindeki paylarla birlikte 44 e balığ olduğunu ifade etmiştik.

Modern belediye finansında, fiskal gelir nevilerinin tevhibi yolundaki temayül ve tatbikat gözönüne getirilecek olursa, belediye gelir sistemimizin bu umumî ve ilmî temayüle ne derece zıt bir istikamette bulunduğu açıkça görülür.

Bu meyanda önemle işaret edelim ki, yukarıda sayılan gelirlerin pek çoğu, fiskal önemi olmayan, düşük randımanlı ve eski devirlerden kalma mükellefiyetlerdir.

Diğer taraftan, belediye gelirlerinin büyük bir kısmı intikalî karakterde vasitalı vergilerden terekküp etmektedir.

İç İşleri Bakanlığınca hazırlanan tasarı, mahallî finans konusunu, çeşitli yönlerini ihtiva eden bir sistem ve çerçeve içinde mütalâa etmemiş, eski gelirler manzumesini yeni bazı ilâvelerle inkişaf ettirmek istemiştir.

Tasarı, *Belediye gelirleri* esasına göre hazırlanmıştır. Halbuki Devlet gelirleri gibi, Belediye gelirleri de ekonomik ve malî anlamlar ile bir bütçe kavramı ve terimidir.

Gerek Devlet, gerek mahallî idareler plânında, genel kavramı ve geniş mânasile âmmé gelirleri, vergi ve harçlardan başka istikraz gelirlerini, emlak satış bedellerini, iç ve dış yardımları, iktisadî işletme gelirlerini, ücretleri vesair çeşitli gelirleri içine alır.

Bu sebeple âmmé maliyesinde, bütün âmmé gelirlerini içine alan malî bir nizamın, genel bir kanun çerçevesi olarak düşünülmesi ve tedvin edilmesi bahis konusu olamaz.

Mahallî finans konusunda yapılacak reform, muayyen bir sistem dahilinde, meselâ bizim düşüncemize göre, malî tevzin çerçevesi içinde, belediye fiskalitesini ihtiva edecek mahiyette olmalıdır.

Şu halde, mahallî fiskaliteye de, olsa olsa, kısmen vergi karakteri taşıması itibarile, harçları eklemek mümkün olabilir.

Tasarının şumulüne, vergi ve harçlar dışında, ücretlerin, hakların ve Devlet yardımlarının alınması suretile, yukarıda ifade ettiğimiz prensibin dışına çıkılmış ve mevzuun tecanüsü bozulmak suretile ilmî muhteva zaafa uğratılmıştır.

Filhakika, teori, sistem, teknik ve tatbikat bakımlarından aralarında hiç bir bağlantı bulunmayan vergi, ücret, hak ve malî yardımların, eskimiş bir usulü muhafaza ederek, bir araya getirilmesi, ilmî ve rasyonel bir malî nizamın kuruluşunu asla ifade edemez.

Tasarıdaki prensip zaafalarını belirtmek üzere aşağıdaki müतालaları da ilâve etmek isteriz.

Vergilerin, vergi hukuku, vergi politikası ve tekniği gibi çeşitli yönlerden, birbirleri ile bağılı olarak bir sistem bütünlüğü içinde mütalâası icabeder. Bu bağlantı aynı konu üzerinden vergi almak, yani vergiyi paylaşmak şeklinde olabileceği gibi Devlet Vergisinin Mahallî İdarelere bırakılması veya Mahallî İdarelere ait bir verginin Devlete geçirilmesi şeklinde yahut Emlâk Vergisinin Gelir Vergisinden mahsubunda olduğu gibi vergilerin birbirleri ile mahsup edilmesi şeklinde de karşımıza çıkabilir. Nihayet bu bağlantı, Malî Tevzin Nizamı içinde, Devletin fiskal hasulatından bir partisinin ayrılarak mahallî idarelere tahsis ve bunun Devletin kuracağı bir nizam içinde vukua gelmesi suretinde de tecellî edebilir.

Vergi Usul Hukuku bakımından da vergiler arasındaki münasebet ve irtibat belirli bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Meselâ, en önemli mahallî vergi olan Emlâk vergisinin dayandığı tahrir usulü doğrudan doğruya Vergi Usul Hukuku içinde yer almaktadır.

Bu irtibat ve ilgiyi Vergi Ceza Hukuku ve Malî Kaza mevzularında da açık olarak müşahede etmekteyiz.

Vergiciliğin, zamanımızda ön plâna geçmiş bulunan sosyal ve ekonomik fonksiyonları itibarile de, mahallî idare finansı ile Devlet Maliyesinin, Genel Maliye politikası içerisinde birlikte mütalâa edilmeleri icap etmektedir.

Vergiler arasındaki bu organik münasebet ve vergilemedeki bu tezahürler, bu konuda yapılacak olan reform ve tâdil çalışmalarının

daki kompetans'ın, prensip itibarile Maliye Bakanlığında toplanmasını zarurî kılar.

Yukarıki mülâhazalar dışında, ayrıca, Maliye Bakanlığı teşkilâtının, vergi ve vergi politikası ile devamlı surette meşgul olması ve bu konudaki birikmiş tecrübelerden faydalanma hususunda daha geniş imkânlarla malik bulunması, kendisine bu görevin yükletilmesi zaruretinin bir kat daha ortaya koyar.

Bu ciheti de derhal belirtelim ki, bu hususta Maliye Bakanlığında tanınacak kompetans, hiç şüphesiz, diğer ilgili Bakanlık ve teşkilâtın bu konulardaki değerli çalışmalarından, fikir ve mütalâalarından istifade edilmesine engel teşkil etmeyeceği gibi, mevzula yakından ilgisi bulunan teşkilât ile işbirliği yapılması lüzum ve imkânını da ortadan kaldırmaz. Aksine, bu işbirliğinin büyük faydalar temin edeceği kesin olarak ifade olunabilir.

Bu görüşümüzü yabancı memleketlerdeki tatbikat ile de, teyid etmek mümkündür. Filhakika gerek Batı ve gerekse Doğu Sosyalist memleketlerinde varidatı mahallî idarelere tahsis edilmiş bulunan vergilerin ihdası, islahı veya tâdili ile ilgili olan çalışmalar, Merkezî Hükûmet içinde, Maliye Bakanlığı teşkilâtı tarafından yapılmaktadır.

Almanya'nın mahallî fiskalite ile ilgili büyük reform hareketinde olduğu gibi, Fransa'da da uzun seneler üzerinde çalışmalar yapılmış olan mahallî vergi sistemi reformunda da, çalışmalar Maliye Bakanlığı tarafından yürütülmüş, Fransa'da hazırlanan tasarı Maliye Bakanlığı tarafından sevk edilmiştir.

Yukarıda izahına çalıştığımız bu kompetans, yalnız Vergi Kanunlarının hazırlanması gibi Maliye Politikasına taallûk eden konulara inhisar etmemiş, bunu da aşarak verginin tahsili gibi tatbikatı ile de ilgilenmek ve bu ödevi üzerine almak şeklinde tecellî etmiş ve bu yolda gelişmeler gösterdiği müşahede olunmuştur.

2. Yeni Tasarıdaki Bazı Mükellefiyetler Hakkında Görüşler :

İç İşleri Bakanlığı tasarısı bir takım yeni vergiler getirmektedir.

Bunlardan ilân, reklâm vergisi ile işyeri vergisi bir tarafa bırakılacak olursa, aşağıda zikredilenler üzerinde bir kaç cümle ile görüşlerimizi belirtmek isteriz :

a) *Oturma vergileri :*

Tasarı ile getirilen yeni vergilerin başında, eski Fransız sistemindeki *Taxe d'habitation*'dan mülhem olarak «Konut Vergisi» gelmektedir.

Meskenlerin sahipleri veya kiracıları tarafından ödenecek olan bu vergi, bina vergisinde olduğu gibi, binanın gayrisafi iradına dayanmaktadır.

Bina vergisinde sosyal ve diğer mülâhazalarla kabul edilmiş bulunan istisnaların ve bina vergisinin gelir vergisinden mahsubu esanın bu mükellefiyette carî olamayacağı ve bina vergisinden çok daha geniş bir sahada tatbik edilebileceği gözönünde bulundurulacak olursa, bu mükellefiyetin, uyandıracığı büyük mukavemet dışında, tatbikatının da kolaylıkla iktiham edilemeyecek güçlükler getireceğini kabul etmek lâzımdır.

Çoğu hallerde, bina vergisi ile birleşmek suretile nisbeti % 27 ye kadar çıkacak olan bu mükellefiyetin, sosyal politika yönünden de izah ve müdafaa edilmesinin pek güç olacağı izahı vârestedir.

Kiracıların mükellefiyetinde, bunların takip ve tesbiti bir yana, matrahın tâyini sürekli Tadilât Komisyonu kararlarına ihtiyaç gösterecek ve bu yüzden de tatbikat, içinden çıkılmaz bir hale girecektir.

Bu vergiye ek diğer bir vergi de «Geçici Oturma Vergisi» dir ve bu verginin matrahı, yatak ücretinin % 10 u olarak tesbit edilmiştir.

Bir yandan turizmi teşvik politikası ile telifi müşkül bulunan bu vergi, diğer taraftan gelişmesi himayeye muhtaç bulunan otelcilik sanayiinin inkişafına da engel teşkil edecektir.

Böyle bir verginin geniş ölçüde kaçakçılığa yol açacağı ve bu yoldan Devlet vergilerine de sarî menfî bir tesir icra edeceği, kolayca tahmin olunabilecek bir husustur.

Bu mükellefiyet, bir taraftan sayfiyelerdeki ikametleri vergi dışı bırakırken, diğer taraftan da otellerdeki ikametleri şumulüne almak dolayısıyla büyük nisbette mükerrer bir vergi karakteri iktisap etmektedir.

b) *Ekmek ve Su Vergileri :*

Tasarıda tahsisi varidat şeklinde tesis olunan bir mükellefiyetle, ekmekten gubal başına ve sudan da sarf edilen su bedelinin yarısı nisbetinde vergi alınması teklif edilmektedir.

Bu konulardan yani ekmekten ve sudan vergi alınamayacağını derhal ve kesinlikle ifade etmek isteriz.

Türkiye'nin ekmek vergisi devresini çoktan geçirdiğini, sudan da vergi alınmasının hiç bir tarafta bahis konusu olmadığını bil-hassa belirtmek yerinde olur.

c) *Bazı taşıt araçlarının vergilendirilmesi :*

Tasarının 42 inci maddesinde, bazı yolcu taşımalarından vergi alınması teklif edilmektedir. Bu taşıtlar, bizde ayrıca, Devlet vergisi olan motorlu kara taşıtları vergisine tabi bulunduktan başka, bunları işletenler ayrıca gelir vergisine de tâbi bulunmaktadırlar.

Bu verginin şumulüne alınan vasıtalar sırasında «Dolmuşlar» da zikredilmektedir. Bir otomobilin «Dolmuş» olup olmadığının tesbitinin mümkün olamamasından başka, kitlelerin taşınmasına müteallik bu vasıtaların vergiye tâbi tutulması sebebi anlaşılammaktadır.

d) *Taahhüt resmî :*

Tasarıdaki resmî yüklenme vergisinin, tellâliye resminin yerine ikame edilmek istendiği anlaşılmaktadır. Bu konudan damga vergisi alındığına göre aynı mevzu üzerinden belediyeler için de mükellefiyet tesisi bir taraftan mükerrerlik doğuracak diğer taraftan da vergi nisbeti çok ağır bir seviyeye çıkmış olacaktır.

Böyle bir mükellefiyet, olsa, olsa yabancı memleketlerde terk edilmekte olan, Genel Muamele Vergisi rejimlerinde bahis konusu olabilir.

Şu hususu da gözönünde tutmak lâzımgelir ki, bir an için böyle bir verginin tatbikine geçildiği farz olunsa bile, vergi, mükellefiyetinin intikalî karakteri dolayısıyla, tamamen âmme idare ve müesseseleri üzerine yüklenmiş olacaktır.

Mahallî vergiciliğin özellikleri gözönünde bulundurulduğu takdirde, böyle bir mükellefiyetin mahallî bir vergi olarak düşünülmesi de bahis konusu olamaz.

Bunların dışında, yeni tasarıda, şu konuların da incelenmesi faydalı görülmüştür.

Devlet genel yardımı :

Tasarının 1 inci kısmı *Devlet genel yardımları* başlığını taşımaktadır. Vergi tatbikatında ve nazariyesinde böyle bir mefhumda

tesadüf edilememektedir. Devletin mahallî idarelere yapacağı yardımların, malî tevzin müessesesi içinde yer alması icap eder.

Devlet özel yardımları :

Tasarıdaki hükümlere göre, Devlet tarafından Belediyelere yapılacak bu yardım mecburî hale getirilmiştir.

Belediyelerin kendi gelirleri ile kapatamadıkları âdî ve devamlı giderlerini karşılamak üzere ve gerekli hallerde, genel bütçeden yapılacak olan yardımların, mecburî mahiyette telâkki olunmasına imkân yoktur. Kanaatimizce yardımın *gerekli hallere hasrı* hükme bağlanmalıdır.

Taşınmaz mallarla ilgili vergiler :

İç İşleri Bakanlığı tasarısının 2 inci kısmında bina, arazi ve arsa ve değer artışı vergileri toplanmıştır.

Taşınmaz mallar tâbiri, vergiciliğimize yeni ithal edilmek istenen bir terimdir. Bu tâbirle, gayrimenkullerin kastedildiği anlaşılmaktadır.

Halbuki gerek yabancı memleketlerde gerekse memleketimizde, tarih boyunca Bina ve Arazi Vergileri tâbirlerinin kullanılmış bulunduğunu müşahede etmekteyiz. Fransızların Contribution foncière, Almanların Grundsteuer adını verdikleri bu vergiler bugün Emlâk Vergisi tâbiri içinde toplanmak istenmektedir.

Böylece Fransadaki C. F. des propriétés batis ve C. F. des propriétés non batis diye ikiye ayırdıkları bu mükellefiyet grubunun Bina ve Arazi Vergileri şeklinde ayrılması da mümkün olmaktadır.

Bu suretle Emlâk Vergisi umumî adı altında Bina ve Arazi Vergilerini ifade etmenin daha uygun olacağı anlaşılmaktadır.

Bina Vergisi :

Tasarıda binanın târifi İmar Kanununa atıf yapılmak suretile kavranmak istenmiştir. Böyle bir usulü muvafık bulamamaktayız. Tasarıda gayrisafî irad yerine yıllık genel gelir tâbirinin kullanılması da malî terminoloji bakımından bir vüzuhsuzluk ifade etmektedir.

Mesken muaflığı esasları da yeni anlayışlara uygun bir tarzda tedvin edilememiştir.

Arazi ve Arsa Vergileri :

Arazi ve arsa şeklindeki tefrike ve buna dayanan iki çeşit vergi ihdasına mahal yoktur. Bunun tatbikatta doğuracağı müşkillerin bertaraf edilmesine imkân görülememektedir.

Değer Artışı Vergisi :

Kanaatimizce, Değer Artışı Vergisi, kaldırılması gereken bir mükellefiyet olarak mütalâa edilmektedir.

Verimsiz, adaletsiz ve ağır bir mükerrerlik arzeden bu mükellefiyetin, değer artışlarının istihlâki mahiyetini de iktisap etmesi dolayısıyla, Anayasa hukuku muvacehesinde de kabule şayan bulunamayacağını ilâve etmek icabeder.

Böyle bir mükellefiyetin kabul edilmiş olması halinde, verginin hesap tarzındaki önemli bir adaletsizliğe de işaret etmek yerinde olur.

Filhakika, tasarının 25 inci maddesinde verginin matrahı, değer artışı vergisine tâbi tutulacak gayrimenkulün tahrir kıymeti ile imar faaliyeti sonunda iktisap ettiği kıymet arasındaki fark olarak ifade olunmuştur.

Halbuki matrahın Takdir Komisyonlarınca tâyin edilen son değerle, imar faaliyetinin başladığı tarih itibarile takdir ve tesbit olunacak değer arasındaki fark olarak kabulünün vergi adaletine daha uygun düşeceği mülâhaza olunmaktadır.

Oturma Vergileri :

Tasarının ikinci bölümü Oturma Vergilerine tahsis edilmiştir. Oturma kelimesinin Malî terminolojide mâna ve muhtevası tamamile teessüs ve tebellür etmemiş olması itibarile, böyle yepyeni bir tâbirin malî terminolojiye ithal edilmesinin, konunun vüzuhunu temin edemeyeceği düşünülmektedir.

Tasarıda Oturma Vergileri üç vergiden tereküp etmektedir: Konut Vergisi, Geçici Oturma Vergisi ve İşyeri Vergisi.

Aşağıda bu vergiler hakkındaki görüşlerimiz belirtilmiştir.

Konut Vergisi :

Tasarıda, verginin beyanname esasına dayanılarak tarh edileceği ifade olunmuştur.

Bilindiği gibi, Mali terminolojide, beyannamenin özel bir anlamı mevcut olup, beyannamede esas itibarile matrah ve matrahla ilgili unsurların bulunması gerekir. Bu gibi malûmatı ihtiva etmeyen bildirmelere malî terminolojide beyanname adı verilmesi mümkün görülememektedir.

Milyonlarca mükellefe taallûk eden beyanların alınması, takip edilmesi, kontrolü ve değerlendirilmesi, kanaatimizce, kolaylıkla altından kalkılamıyacak bir yük ve külfet teşkil edecektir.

Geçici Oturma Vergisi :

Tasarıda Geçici Oturma Vergisi, prensip itibarile bir Harcama Vergisi olarak mütalâa edilebilir. Ancak, memleketimizde böyle bir verginin uygulama imkânlarının mevcut bulunmadığı kabul edilmiştir. Diğer taraftan, Harcama Vergisine karşı doğacak mukavemetin Gelir Vergisi bakımından da büyük kayıplara sebep olacağı hususu ilk nazarda gözönünde bulundurulması gereken bir mahzurdur. Bundan başka Oturma Vergisi yanında, geçici Oturma Vergisinin adaletsiz bir mükerrerlik yaratacağı da düşünülmalıdır.

İşyeri Vergisi :

Tasarıdaki, İşyeri Vergisi ile, bir iş ve meslekî faaliyet yerine, gayrimenkulün mükellefiyete alındığı görülmektedir. Halbuki, işyerlerindeki faaliyetlerin vergiye tâbi tutulması suretile, bir meslek vergisi ihdası daha uygun olur ve bu suretle gayrimenkul dolayısıyla mükerrer vergilemelerin bertaraf edilmesi de imkân dahiline girmiş bulunurdu.

Vergi, esas itibarile bir meslek veya işletme vergisi olduğuna göre, mükelleflerin hiç olmazsa meslek grupları veya tüccar sınıfları itibarile sınıflandırılmak suretile, ödeme güçlerine karine teşkil edecek esaslara bağlanması ve böylece ödenecek verginin bir dereceye kadar iktidara istinat ettirilmesi muvafık olurdu.

Beledî Haklar :

Tasarının tedvin ettiği Beledî Haklar, maddelerin tetkiki neticesinde görülecektir ki, tamamen mahallî istihlâk vergileri karakterinde tipik gider vergilerindedir.

Elektrik, havagazı, gaz yakıt ve ulaştırma vasıtaları ile telefon abone ve konuşma ücretlerinden alınacak vergilerin, müstakil bir

bölümde Gider Vergileri olarak düzenlenmesinin daha uygun olacağı aşıkârdır.

V — MAHALLİ İDARELER VE BELEDİYE MALİYESİNİN İSLAHI HAKKINDA ALINMASI GEREKLİ TEDBİRLER

Mahallî İdareler Maliyesinde ve bilhassa Belediye gelir sisteminde yapılması gerekli islahatı şu prensipler çerçevesi içinde mü-talâa etmek muvafık olur :

- 1) Mahallî İdareler Maliyesi sistemini, Malî tevzin prensibi içinde organize etmek,
- 2) Yeni bir Belediye vergi ve harçları nizamı kodifiye etmek,
- 3) Belediyelerin hizmetlerini radikal bir reform zihniyeti içinde yeniden tesbit etmek,
- 4) Belediye iktisadî işletmelerini radikal bir reorganizasyona tâbi tutmak,
- 5) Mahallî İdareler finansına temel teşkil edecek bir Emlâk Vergisi kodifiye etmek,
- 6) Vergi tatbikatını islâh etmek.

Bu konulara ait görüşlerimizi kısaca belirtmek isteriz.

1. Mahallî İdareler Maliyesinin Malî Tevzin Prensibi İçinde Islâhı :

Kesin olarak ifade etmek isteriz ki, Mahallî İdareler Maliyesinin ve bunun içinde Belediyeler Maliyesinin islâhı ve Türk Belediyeciliğinin yaşama şartı, Malî tevzin prensibinin kabulüne bağlıdır. Bu prensip kabul edildikten sonra diğer meseleler, büyük mikyasta, talî meseleler olarak telâkki edilecek hale gelir.

Maliye politikasının ve vergiciliğin en önemli konularından biri olan Malî tevzin meselesi, bilhassa mevzuat ve tatbikat yönlerinden Batıda da henüz gereği gibi halledilmiş değildir.

Bu durum, Malî tevzin meselesinin bir reform konusu olarak kendini hissettirmediğini ve ortaya çıkmadığını değil, fiiliyatta zamanımızın görüş ve ihtiyaçlarına göre rasyonel bir çözüm yolunu henüz bulamadığını göstermektedir.

Bunun sebepleri, siyasi mülâhazalar bir yana, ilmin bu konu üzerine geç eğilmiş olması, diğer taraftan da bu mahiyet ve ölçüdeki radikal reformlar karşısında Malî idare ile mahallî idarelerin çekişen ve muhafazakâr davranışlarıdır.

Ancak Batı devletleri genel vergi reformu hareketleri içinde bu meseleyi ele almışlar ve yeni bir inşa devresine girmişlerdir.

Türkiye'ye gelince, bizde ilmi hüviyetile Malî tevzin müessesesi son zamanlara kadar meçhul kalmış olmakla beraber, fiiliyatta diğer memleketlerde olduğu gibi âmme hükmî şahısları arasında, bit-tabî malî münasebetler mevcut bulunmuş ve bunlar çeşitli kanunlara serpiştirilmiş hükümler ile bazı kaidelere bağlanmıştır.

Malî tevzin kavramının memleketimize girmesi ve gelişmesi üzerinde Profesör Ernst Reuter'in büyük rolü olduğunu burada belirtmek yerinde olur.

Şüphesiz ki, Türkiye, âmme hükmî şahısları arasındaki malî münasebetleri, bugünkü halile yani gayri ilmi, geleneksel, vüzuhsuz, insicamsız ve sistemsiz bir durumda bırakamazdı.

Diğer taraftan bu dâva, girilen genel ve organik vergi reformu hareketi dışında kalabilecek, veya bu reform içinde talî bir mesele olarak bırakılabilecek bir konu değildir. Malî tevzin meselesinin, memleketimizde de, ilmi mânada ele alınması ve müsbet bir tarzda çözülmesi ve bu esaslar dairesinde tatbikata geçilmesi zarureti kendini kabul ettirmektedir.

Böylece Malî tevzin reformu bir yandan genel ve organik vergi reformunun ayrılmaz bir temel unsuru, diğer yandan da gerek vergiler arasında gerek vergiler ile giderler arasındaki irtibatı sağlayan bir malî nizamın kuruluşu olarak ortaya çıkacaktır.

Malî tevzin reformunun takip edeceği hedefler şu esaslarda kendini göstermelidir :

I — Hizmetlerin (giderlerin) Bölüşülmesi :

Bu bölüşme yapılırken aynı espri içinde ve merkeziyat ve âdemî merkeziyet prensiplerinden hareketle, hizmetlerin, ulaştırma sisteminin gelişmesi, sosyal politikanın önemi, ekonomik mülâhazalar gözönünde tutulmak suretile kendiliğinden reorganizasyonu ve rasyonalizasyonu yoluna gidilecektir.

II — *Gelirlerin Bölüşülmesi :*

Bu bölüşme ana çizgileriyle şöyle olmalıdır.

- Belediyelere bağımsız vergiler tahsis edilmesi,
- Belediye harçlar nizamının düzenlenmesi,
- Devlet fiskal hasılatından mahallî idarelere devamlı olarak pay verilmesi,
- Devletin mahallî idarelere muayyen konular ve maksatlar için malî yardımlarda bulunması.

İşte Malî tevzin reformu ile vücade getirilmek istenen yeni nizam, yukarıdaki esaslara uygun bağlayıcı ve düzenleyici bir (çerçeve kanunu) şeklinde hazırlanmıştır.

Malî Tevzin Kanununun bu hüviyetle meydana çıkması ile Türkiye mali ve idarî alanda en önemli reformunu gerçekleştirecektir.

Şunu da ilâve edelim ki, Malî tevzin nizamı bugünün anlayışına uygun ilmi karakteri ve rasyonel yapısı ile bir bütün olarak ilk defa Türkiye'de kurulmuş olacaktır. Türk malî Tevzin Kanunu iddia edilebilir ki kuruluşu ve muhtevası itibarile Batı devletleri için de bir örnek teşkil edecektir.

2. Yeni Bir Belediye Vergi ve Harçları Nizamının Kodifiye Edilmesi :

Malî tevzin prensibi kabul edildikten sonra, kendiliğinden ortaya çıkacak konulardan biri de, Belediyelere, bağımsız vergiler tahsil edilmesi ve Belediye harçlar nizamının düzenlenmesidir.

Bu meselenin halli ise yeni bir (Belediye Vergi ve Harçları) Kanununun düzenlenmesine bağlıdır.

Hazırlanacak bir Belediye Vergi ve Harçları Kanununda, bugünkü sistemin tenkit konusu yapılan cepheleri bertaraf edilmelidir. Sistem, Devlet vergileri ile âhenkli ve koordine bir tarzda kurulmalıdır.

Zira vergiler, *fiskal ve ekstra fiskal yönleri ile bir bütün teşkil eden vergi nizamı ve Maliye politikasının*, teori, sistem, teknik, tatbikat ve vergi psikolojisi cephelerinden, birbiri ile irtibatlı ve birbirini tamamlayan parçalarıdır.

Vergilerin Devlet Vergileri ve Mahallî Vergiler olarak ayrılması, bunların, bu görüş ve anlayış dışında mütalâa edilmelerini icap ettiremez. Bu sebeple mahallî fiskalitenin, genel vergi sisteminin di-

şında kurulması ve uygulanması, zamanımızın ilmî görüş ve vergi politikasının icapları ile bağdaştırılamaz.

Kurulacak vergi ve harçlar nizamı esas itibarile, belirttiğimiz prensiplere uygun olarak, reel esasa dayanan bir işletme vergisi ile çeşitli harcama ve muamele vergilerine dayandırılmalı, bu sistem fiskal değeri olan mahdut sayıda harçlarla tamamlanmalıdır.

Vergi ile harçlar arasında, bir resim nizamının yaşatılmasına taraftar değiliz. Resimlerin, kanaatimizce, malî düzen içinde varlıklarını kaybettiğini ifade etmek mümkündür.

Ücretlerin ve kiraların da, fiskal bir mevzu olmaksızın, Belediye Kanunu çerçevesi içinde halledilmesi lâzımdır.

Kurulacak Belediye Vergi Harçları Kanununun çehresini daha açık olarak belirtmek üzere, Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan tasarımın kadrosunu burada zikretmek uygun görülmektedir:

Belediye Vergi ve Harçları

Birinci Kısım : Belediye Vergileri :

1. Meslek Vergisi,
2. İlân ve Reklâm Vergisi,
3. Eğlence Vergisi,
4. Çeşitli Gider Vergileri :
 - a. Mahallî Taşıma Vergisi,
 - b. Telefon konuşmaları Vergisi,
 - c. Elektrik ve Havagazı Vergisi,
 - d. Yangın Sigortası Vergisi.

İkinci Kısım : Belediye Harçları.

1. Temizleme ve Aydınlatma Harcı,
2. Tellâllık Harcı,
3. İşgal Harcı,
4. Kaynak Suları Harcı,
5. Yapı Ruhsat Harcı,
6. Tatil günlerinde Çalışma İzni Harcı,
7. Çeşitli Harçlar:

- a. Ölçü ve Tartı Aletleri Harcı,
- b. Kayıt ve Suret Harcı,
- c. İfraz ve Tevhit Kararı Harcı,
- d. Muayene ve Rapor Harcı,
- e. Sağlık Belgesi Harcı,
- f. Su üzerindeki Nakil Vasıtaları Numara Harcı.

8. Harcamalara Katılma Payları :

- a. Yol Harcamalarına Katılma Payı,
- b. Lâğım Harcamalarına Katılma Payı,
- c. Su Tesisleri Harcamalarına Katılma Payı.

Üçüncü Kısım : Müşterek Hükümler.

3. Belediye Hizmetlerinin Yeniden Tesbihi :

Kanaatimizce, Mahallî İdareler Maliyesinin ve bunun mühim bir kısmını teşkil eden Belediyeler Maliyesinin, en önemli cephesi Belediye hizmetleri meselesidir.

1930 yılında yürürlüğe giren (Belediye Kanunu) ile tesbit edilmiş olan Belediye hizmetlerinin, bugünün icaplarına uymadığını rahat bir şekilde ifade etmek mümkündür.

Bu hususta fazla izahata lüzum bulunmadığını zannediyorum.

Bir taraftan, âmme hizmetleri Anayasamızın, Sosyal Devlet esprisi içinde yeni bir hüviyet alırken, bir yandan da (plân) vakıası karşısında hizmetlerin ifası yeni metodlara bağlanırken, yarım asra yaklaşan bir zaman evvel tanzim edilmiş âmme hizmetleri çerçevesini, halâ uygulamaya çalışmak, en hafif ifadesile, boşuna gayret kelimelerile ifade edilebilir.

Urbanizm hareketlerinin, sosyal politikanın, iktisadî işletmecilik icaplarının gerektirdiği yenilik icap ve zaruretlerine de kısaca işaret etmek maksada kâfi gelir kanaatindeyiz.

Nasıl bir Malî nizam tesis edilirse edilsin, mevcut Belediye Kanununun düzenlediği hizmetlerin ifası, hiç bir suretle mümkün olmaz.

Şu halde hizmetlerin bölüşülmesi meselesi dolayısıyla, kısmen Malî Tevzin Kanunu ile halledilebilecek olan bu kanunun bir taraf-tan da (Belediyecilik) zaviyesinden radikal bir tarzda ele alınarak

hal çarelerinin aranması ve tesbit edilmesi, Mahallî İdareler Maliyesinin kaçınılmaz bir icabı olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. Belediye İktisadî İşletmelerinin Organizasyonu :

Mahallî İdareler Maliyesinin islâhı sırasında gözönünde bulundurulması gereken problemlerden biri de, mahallî idarelerin ve Belediyelerin iktisadî işletmeleridir.

Bu işletmeler zaman zaman önemli büyüklükler iktisap etmektedir.

Hataya düşmeden ifade etmek mümkündür ki, bugün Belediyelerin ticarî ve sınaî işletmeleri, iktisadî işletmecilik icaplarına uygun olarak, rantabl bir tarzda idare edilememektedir.

İstanbul Belediyesine yılda 10 milyon lirayı aşan bir safî hasılla veren bu işletmenin bilânçosunun mevcut bulunmadığını ifade etmek, bu hususta bizi daha fazla söz söylemekten kurtarmış olur kanaatindeyiz.

İktisadî işletmeler, bir taraftan Malî Tevzin Kanununun giderlerin bölüşülmesi prensibi içinde, hizmetlerin merkezî otorite ile mahallî idareler arasında taksimi sırasında şekil ve hüviyet alırken, diğer taraftan da işletmecilik zaviyesinden radikal bir tarzda islâh edilmeleri icabeder.

Böylece, mahallî idarelerin muhtaç oldukları varîdat imkânlarının, büyük mikyasta genişleyeceğini kabul edebiliriz.

5. Emlâk Vergisi :

Emlâk vergisi, kanaatimizce, Devlet vergileri dahil olmak üzere, vergiciliğimizin en kuvvetli bir temelidir. Bunun islâhı ayrı bir konu olarak ele alınmalıdır.

Ancak emlâk vergisinin varîdatının mahallî idarelere tahsisi zarurî bir icaptır.

Emlâk vergisini Belediye Vergi ve Harçları Kanunu içinde mütalâa etmek, kanaatimizce doğru olamaz.

Bu verginin, Belediyeler, özel idareler ve köyler arasında taksim edilmesi, hem prensip hem de tatbikat icapları bakımından, zarurî görülmektedir.

6. Vergi Tatbikatının İslâhı :

Mahallî İdareler Maliyesinin islâhı konusunda, üzerinde durulması gereken konulardan birisi de vergi tatbikatıdır.

Yeni bir Belediye Vergi ve Harçları Kanunu, bünyesinin açıklık ve berraklığı bakımından, uygulama imkânlarını da geniş nisbette kolaylaştıracaktır.

İnce bir vergileme tekniğine istinat edecek yeni sistemin tatbikatında, iyi yetişmiş ve ihtisaslaşmış bir kadroya ihtiyaç bulunacağı da aşîkârdır.

Belediyelerin ve Özel İdarelerin böyle bir kadroya malik bulunmaları, kanaatimizce, kolay değildir. Böyle bir teşkilâtın Maliye Bakanlığı teşkilâtı kadar geniş bir hüviyet alması kaçınılmaz bir zurettir. Bu kadar geniş bir kadronun ise, vergilerin tahsil maliyetlerine ne kadar ağır bir tesir yapacağı kolayca derpiş olunabilir.

Binaenaleyh, yapılacak yeni bir organizasyonla, vergi tarhiyat ve tahsilâtının Maliye Bakanlığı tarafından yapılması ve elde edilen varidatın, anlaşmalar gereğince Belediyelere devri, daha rasyonel olarak mütalâa edilmektedir.

VI — S O N U Ç

Pek kısa ve ana hatları ile ifade etmeğe çalıştığımızı zannettiğimiz, Mahallî İdareler Maliyesi hakkındaki görüşlerimiz, esas itibarile, Malî tevzin nizamının kurulmasına istinat etmektedir.

Bu sistem ve prensipler dahilinde yapılacak bir islâhat ile, Belediye Maliyeciliğinin geniş imkânlarla kavuşacağını ümit ediyoruz. Bu imkânlar ise Belediye hizmetlerinin istenilen seviyede inkişafına yol açacaktır.